

АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

О.І. Печенка, К.Ю. Величко, Д.С. Антоненко

Проаналізовано рівень міжнародної конкурентоспроможності України за 2006–2014 рр. Виявлено ключові чинники, які суттєво впливають на подальший економічний розвиток, підвищення суспільного добробуту загалом та здатність нашої держави конкурувати з іншими країнами світової спільноти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів.

Ключові слова: *індекс глобальної конкурентоспроможності, економічний потенціал країни, добробут населення.*

АНАЛИЗ И ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ УКРАИНЫ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

О.И. Печенка, Е.Ю. Величко, Д.С. Антоненко

Проанализирован уровень международной конкурентоспособности Украины за 2006–2014 гг. Выявлены ключевые факторы, которые существенно влияют на дальнейшее экономическое развитие, повышение общественного благосостояния в целом и способность нашего государства конкурировать с другими странами мирового сообщества в условиях глобализационных и интеграционных процессов.

Ключевые слова: *индекс глобальной конкурентоспособности, экономический потенциал страны, благосостояние населения.*

ANALYSIS AND WAYS OF INCREASING OF INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF UKRAINE IN THE MODERN CONDITIONS OF GLOBALIZATION

O. Pechenka, K. Velichko, D. Antonenko

The main purpose of the article is to analyze the rate of international competitiveness of Ukraine in the condition of intensive competition between the members of business activities in the global community. The authors have identified Global Competitiveness Index of the country in dynamic for 2006-2014 years, the item determines the main factors, that have great influence on the further Ukrainian economic development, including the level of infrastructure, private development sector, financial market, innovation, efficiency of goods and labor markets,

macroeconomic indicators. The article gives consideration to the major forces of increasing public welfare in the whole and the ability of our state to compete with other countries of the world community in the conditions of globalization and integration processes.

Keywords: *global competitiveness index, economic strength of the country, welfare.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах розвитку світового господарства, коли Україна обрала шлях більш тісного співробітництва з країнами ЄС, питання про рівень конкурентоспроможності нашої держави набуває важливого значення, що, потребує детального аналізу та розробки певних рекомендацій із активізації розвитку конкурентних переваг вітчизняних товаровиробників та утримання стійких позицій на світовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку глобального співтовариства міжнародна конкурентоспроможність кожної країни є своєрідним свідченням рівня ефективного та стабільного функціонування економіки, що, у свою чергу, сприяє постійному підвищенню рівня добробуту населення. Досить великий внесок у дослідження питань, що стосуються проблематики міжнародної конкурентоспроможності, її суті, факторів, що на неї впливають, зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: О. Білорус, В. Новицький, М. Портер, Р. Кантер та ін. Проте, незважаючи на значні досягнення в цій галузі, на нашу думку, є чимала кількість нагальних питань, розгляд яких потребує особливої уваги.

Мета статті. Метою є виявлення ключових напрямів та розробка рекомендацій щодо підвищення конкурентних позицій вітчизняної економіки на світовому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах нерівномірного соціального та економічного розвитку, усезростаючих інтеграційних процесів, високих досягнень у галузі НДДКР, інформаційно-телекомунікаційних, цифрових технологій кожна країна для більш ефективного функціонування в глобалізаційному середовищі повинна бути якомога конкурентоспроможнішою. Міжнародна конкурентоспроможність країни – це її можливість створити таке національне бізнес-середовище, у якому вітчизняні суб'єкти господарської діяльності мають змогу постійно розвивати свої конкурентні переваги, займати й утримувати стійкі позиції на різноманітних сегментах світового ринку завдяки потужному економічному потенціалу, що забезпечує зростання економіки на інноваційній основі, розвиненій системі ринкових відносин, володінню значним інтелектуальним капіталом та

інвестиційними ресурсами, гнучкому реагуванню на зміну світової кон'юнктури, максимально відстоюючи реалізацію національних інтересів заради економічної безпеки та високих стандартів життя населення [1].

Існує широкий спектр методик для оцінювання міжнародної конкурентоспроможності. Починаючи з 2005 року Всесвітній Економічний Форум проводить аналіз конкурентоспроможності країн, застосовуючи Індекс глобальної конкурентоспроможності (ІГК), який є комплексним методом дослідження та оцінки показників національної конкурентоспроможності на мікро-, мезо- та макrorівнях. Цей індекс порівнює конкурентоспроможність держав за 12 складовими (рис.).

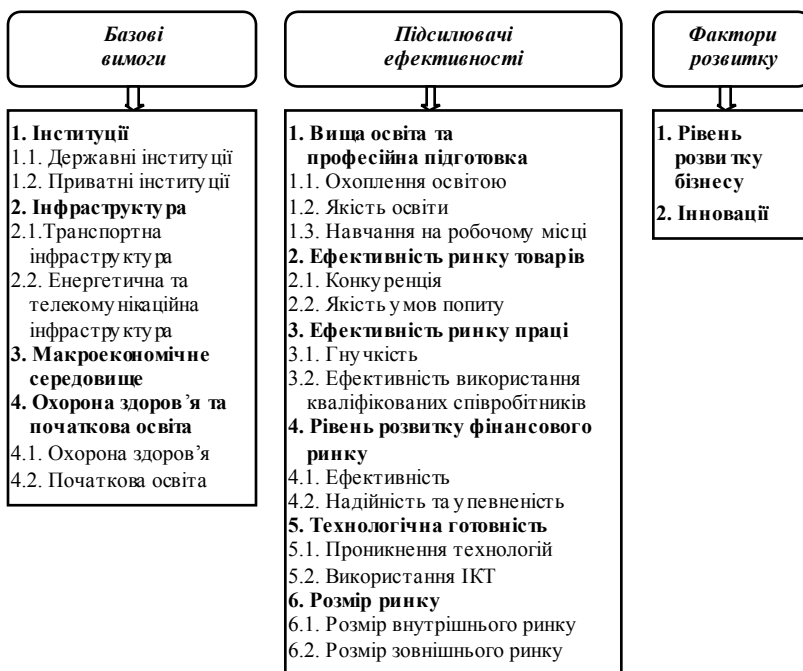

Рис. Складові конкурентоспроможності країн за ІГК [2]

У 2014 р. для оцінки рівня конкурентоспроможності експертами було проаналізовано 144 країни світу [3]. Лідерами цього річного рейтингу стали такі країни, як Швейцарія, Сінгапур, Сполучені Штати Америки, Фінляндія, Німеччина (табл. 1).

Таблиця 1

**Топ-10 країн за рівнем міжнародної
конкурентоспроможності 2014 р. [5]**

Місце країни в рейтингу	Країна	Значення індексу
1	Швейцарія	5,7
2	Сінгапур	5,6
3	США	5,5
4	Фінляндія	5,5
5	Німеччина	5,5
6	Японія	5,5
7	Гонконг	5,5
8	Нідерланди	5,5
9	Великобританія	5,4
10	Швеція	5,4

Серед найменш конкурентоспроможних держав виявилися Ємен (142-ге місце із значенням індексу 3,0), Чад (143-ге місце із значенням індексу 2,8), Гвінея (144-ге місце із значенням індексу 2,8).

Розглянувши конкурентоспроможність України, можна зазначити, що наша країна у 2014 р. зайняла 76-те місце, а індекс глобальної конкурентоспроможності склав 4,1. Серед найближчих «сусідів» України виявилися Словаччина (75-те місце із значенням індексу 4,1), Хорватія (77-ме місце із значенням індексу 4,1), Гватемала (78-ме місце із значенням індексу 4,1).

Визначаючи місце України в рейтингу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього Економічного Форуму, можна довести, що найнижчий показник за 2010–2014 рр. Україна мала в 2010 р. (89-те місце), проте з кожним наступним роком наша держава зміцнювала свої позиції й уже у 2011 місце країни підвищилося на 7 сходинок (82-ге місце), у 2012 – на 9 сходинок (73-ге місце), у 2013 спостерігалося погіршення стану конкурентоспроможності української економіки, що призвело до її зниження рейтингу на 9 позицій, проте у 2014 р. країна продемонструвала позитивне зрушення – на 8 сходинок та посіла 76-те місце (табл. 2) [6].

Позитивна динаміка обумовлюється підвищенням довіри до суспільних інститутів і зростанням ефективності функціонування вітчизняних ринків. Покращенням стану рівня конкурентоспроможності Україна також зобов'язана збільшенню частки учнів у вищих навчальних закладах і ширшому використанню інформаційних та телекомунікаційних технологій у бізнесі та повсякденному житті [4].

**Місце України в рейтингу глобальної
конкурентоспроможності Всесвітнього Економічного Форуму
за 2006–2014 рр. [6]**

Рік	Місце в рейтингу	Відхилення позицій
2006	78	-10
2007	73	+5
2008	72	+1
2009	82	-10
2010	89	-7
2011	82	+7
2012	73	+9
2013	84	-9
2014	76	+8

Проаналізувавши рівень міжнародної конкурентоспроможності України за 12 складовими, можна зазначити, що країна має досить високий рівень розвитку людського потенціалу, свідченням чого є критерій «Вища освіта та професійна підготовка» (40-ве місце; 4,9), «Охорона здоров'я та початкова освіта» (43-тє місце; 6,1), проте значно гірша ситуація склалася щодо показників «Макроекономічне середовище» (105-тє місце; 4,1), «Рівень розвитку фінансового ринку» (107-ме місце; 3,5), «Ефективність ринку товарів» (112-тє місце; 4), «Інституції» (130-тє місце; 3), що, у свою чергу, вказує на неефективне інституціональне середовище та дуже низьку конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників (табл. 3) [5].

Основними чинниками, що стримують налагодження ділової активності в Україні, можна вважати корупцію, політичну нестабільність, доступ до фінансових ресурсів, інфляцію, високий рівень податкового навантаження на підприємців, неефективну інноваційну політику. Тому, як свідчить звіт Всесвітнього Економічного Форуму, за рівнем ведення бізнесу Україна посіла 99-тє місце.

На нашу думку, у найближчому майбутньому Україну чекає ймовірна втрата своїх позицій (до 10 та більше сходинок) у рейтингу ПК, що пов'язано зі значним погіршенням загальноекономічних чинників, зниженням інвестиційної привабливості у зв'язку з військовими діями в Донецькій та Луганській областях, руйнуванням

інфраструктури, скороченням виробництва та проблемами з організацією єдиної податкової системи й системи управління народним господарством [4].

Таблиця 3

**Складові індексу конкурентоспроможності України
за ІГК за 2014 р. [5]**

№ з/п	Складові індексу	Місце в рейтингу	Бали
1	Інституції	130	3
2	Інфраструктура	68	4,2
3	Макроекономічне середовище	105	4,1
4	Охорона здоров'я та початкова освіта	43	6,1
5	Вища освіта та професійна підготовка	40	4,9
6	Ефективність ринку товарів	112	4
7	Ефективність ринку праці	80	4,1
8	Рівень розвитку фінансового ринку	107	3,5
9	Технологічна готовність	85	3,5
10	Розмір ринку	38	4,6
11	Рівень розвитку бізнесу	99	3,7
12	Інновації	81	3,2

Отже, влада повинна сконцентрувати свою увагу та дії на таких ключових напрямках підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, як зменшення державного тиску на суб'єктів ділової активності, ефективний захист прав інвесторів і власників, спрощення доступу до міжнародних фінансових ринків і зниження податкового тиску на бізнес.

Висновки. Таким чином, міжнародна конкурентоспроможність – це можливість держави забезпечити сприятливе середовище в політичній (гармонізація законодавчої бази до вимог Міжнародного права та міжнародних стандартів), економічній (заохочення підприємницької діяльності, надання субсидій та скорочення податкового тиску на суб'єктів господарської діяльності, сприяння розробкам та впровадженню інноваційних технологій у виробничий процес), соціальній (належне соціальне забезпечення громадян) для ефективного розвитку народного господарства, підвищення рівня добробуту та загалом створення позитивного іміджу країни в глобальному середовищі.

Визначення Всесвітнім Економічним Форумом глобального індексу конкурентоспроможності дає можливість здійснити оцінку не тільки тенденцій економічного розвитку певної країни, але й

визначити ступінь доцільності й ефективності щодо партнерства, побудованого між урядом і бізнес-структурами, експертною і дипломатичною спільнотами.

Цьогорічна оцінка ВЕФ конкурентоспроможності нашої держави свідчить про суттєві позитивні зрушення, що насамперед стосується підвищення рівня розвитку людського потенціалу (за показниками охорони здоров'я, початкової, вищої освіти та професійної підготовки країна посідає досить високі позиції). Слід зазначити, що великі обсяги українського ринку забезпечені розміром держави, чисельністю населення та споживанням товарів і послуг.

Проте, на жаль, існують украй вагомі загрози щодо зниження конкурентоспроможності України, що пов'язано з високим рівнем корупції, економічної нестабільності, інфляції, значним фіскальним тиском, недосконалою законодавчою базою; також ситуація погіршується через складне політичне становище в державі.

Отже, уряд якомога швидше повинен проводити виважені реформи, що стосуються податкового сектору, інноваційної політики, державного апарату управління, покращення стану інфраструктури, а також усіляко підтримувати вітчизняних товаровиробників та сприяти прозорості в законодавчій базі та спрощенню ведення бізнесу для іноземних суб'єктів господарювання.

Список джерел інформації / References

1. Критерії та оцінка конкурентоспроможності країн на міжнародному рівні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.elartu.tntu.edu.ua/bitstream>

"Criteria and evaluation of competitiveness of countries on international level", available at: <http://www.elartu.tntu.edu.ua/bitstream>

2. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.competitiveukraine.org.ua/ua/reports>

"Report about competitiveness of the regions of Ukraine 2013", available at: <http://www.competitiveukraine.org.ua/ua/reports>

3. Європейська правда: все про європейську інтеграцію. Україна піднялася на 76-е місце в світовому рейтингу конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/news>

"European truth: all about european integration. Ukraine has raised to the 76th position in the world's top list of competitiveness", available at: <http://www.eurointegration.com.ua/news>

4. Інфографіка: фактори конкурентоспроможності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.forbes.ua>

"Infographic: factors of Ukrainian's competitiveness", available at: <http://www.forbes.ua>

5. The Global Competitiveness Report 2014–2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org>

"The Global Competitiveness Report 2014–2015", available at: <http://reports.weforum.org>

6. Міжнародна конкурентоспроможність України: оцінка проблем та шляхи покращення конкурентних позицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis

"International competitiveness of Ukraine: evaluation of problems and ways of improvement of competitive positions", available at: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis

Печенка Оксана Іванівна, ст. викл., кафедра міжнародної економіки, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: просп. Перемоги, 78Б, кв. 73, м. Харків, Україна, 61204. Тел.: 0506883912; e-mail: pk.oksavana@mail.ru.

Печенка Оксана Івановна, ст. преп., кафедра международной экономики, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: просп. Победы, 78Б, кв. 73, г. Харьков, Украина, 61204. Тел.: 0506883912; e-mail: pk.oksavana@mail.ru.

Pechenka Oksana, senior lecturer, department of international economics, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Pobeda av., 78B, 73, Kharkiv, Ukraine, 61204. Tel.: 0506883912; e-mail: pk.oksavana@mail.ru.

Величко Катерина Юрївна, ст. викл., кафедра міжнародної економіки, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: просп. Леніна, 77 кв. 34, м. Харків, Україна, 61103. Тел.: 0503018920; e-mail: eklevyna@gmail.com.

Величко Катерина Юриевна, ст. преп., кафедра международной экономики, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: просп. Ленина, 77, кв. 34, г. Харьков, Украина, 61103. Тел.: 0503018920; e-mail: eklevyna@gmail.com.

Velichko Kateryna, senior lecturer, department of international economics, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Lenina av., 77, 34, Kharkiv, Ukraine, 61103. Tel.: 0503018920; e-mail: eklevyna@gmail.com.

Антоненко Дарина Сергіївна, магістрант, кафедра міжнародної економіки, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Метробудівників, 29, кв. 85, м. Харків, Україна, 61195. Тел.: 0508264204; e-mail: dasha_antonenko1992@mail.ru.

Антоненко Дарья Сергеевна, магістрант, кафедра международной экономики, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Метростроителей, 29, кв. 85, г. Харьков, Украина, 61195. Тел.: 0508264204; e-mail: dasha_antonenko1992@mail.ru.

Antonenko Darina, magister, department of international economics, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Metrostroiteley st., 29, 85, Kharkiv, Ukraine, 61195. Tel.: 0508264204; e-mail: dasha_antonenko1992@mail.ru.

Рекомендовано до публікації канд. екон. наук О.В. Кот, д-ром екон. наук М.В. Черною.

Отримано 15.03.2015. ХДУХТ, Харків.